

Juraj Galko

Galko, J.: Forest health in Trenčín region in 2024. APOL, 2025, vol. 6, no. 2, p. 280–285.

Abstract: A total of over 743 thousand m³ of wood was logged in the Trenčín region, Slovakia in 2024. Of this volume, sanitary felling accounted for 22.2%, in total 164.9 thousand m³ (mostly coniferous tree species). The majority of the wood was attacked by biotic harmful agents, specifically bark beetles on coniferous stands (46.8 thousand m³). Of this amount, up to 45.1 thousand m³ were infested by European spruce bark beetle (*Ips typographus*). The forest health was better, compared to previous years.

Key words: Trenčín region; sanitary felling; forest health; bark beetles

Zdravotný stav lesov v roku 2024 v Trenčianskom kraji

V Trenčianskom kraji bola v roku 2024 vykonaná celková ťažba v množstve 743 tis. m³ (260,8 tis. m³ ihličnatej a 482,7 tis. m³ listnatej hmoty) (tab. 1, obr. 1). V posledných rokoch pozorujeme vyrovnaný trend podielu asanačných ťažieb v tomto kraji (obr. 1) (Kunca et al. 2019; Galko 2020 až 2024). Najviac hmoty sa vyťažilo v okresoch Prievidza (176,7 tis. m³, z toho listnatá predstavuje 116 tis. m³) a Trenčín (120,3 tis. m³, z toho listnatá predstavuje 100,7 tis. m³). Sú to podobné hodnoty ako v predchádzajúcich rokoch.

Celková vykonaná asanačná ťažba v roku 2024 sa mierne zvýšila na 164,9 tis. m³ (108,3 tis. m³ ihličnatej a 56,6 tis. m³ listnatej hmoty) (tab. 1, obr. 1). Len pre pripomenutie, napríklad v roku 2019, to bolo až 350,1 tis. m³ (268,1 tis. m³ ihličnatej a 81,9 tis. m³ listnatej hmoty). Súčasný priaznivý stav sa dostal po niekoľkých rokoch už 3 roky pod dlhodobý priemer (obr. 1).

Podiel asanačnej ťažby z celkovej predstavuje 22,2 % (v roku 2023 to bolo 21,8 %, v roku 2022 to bolo 20,3 %, v roku 2021 to bolo 23,4 %, v roku 2020 to bolo 33,1 %, v roku 2019 to bolo až 42 %) (obr. 1). Najviac drevnej hmoty napadnutej škodlivými činiteľmi bolo v okrese Považská Bystrica, kde sledujeme už druhý rok po sebe výrazný nárast oproti rokom predtým, a najmä na ihličnatých drevinách (38,6 tis. m³, z čoho 36,9 tis. m³ ihličnatej hmoty, napr. v roku 2022 to bolo 22,7 tis. m³, z čoho 20,8 tis. m³ ihličnatej hmoty) (tab. 1, obr. 2). V ostatných okresoch tohto kraja je situácia ohľadom množstva vykonanej asanačnej ťažby za posledné roky viac menej stabilizovaná (obr. 2).

Podiel vykonanej asanačnej ťažby na celkovej ťažbe v Trenčianskom kraji podľa jednotlivých okresov v roku 2024 je znázornený na obrázku 3. Aj tu vidieť, že podiel náhodnej ťažby v okrese Považská Bystrica predstavoval takmer 50 %.

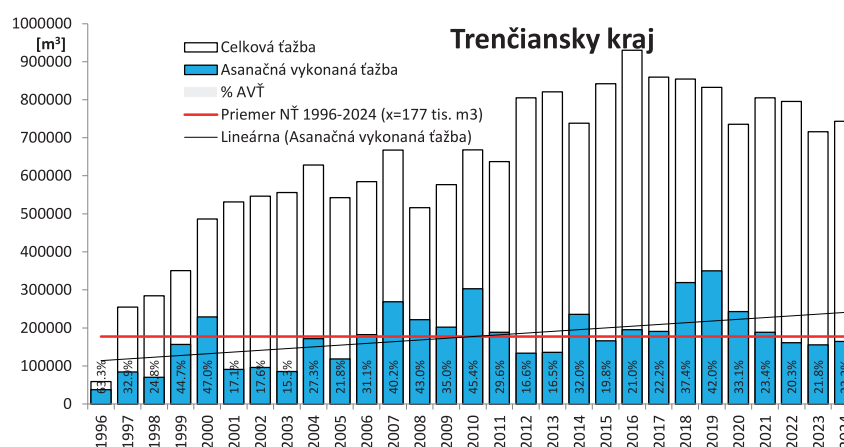
Biotické škodlivé činitele napadli v roku 2024 celkom 69,6 tis. m³ (tab. 2), čo je zníženie oproti predošlým rokom (74,9 tis. m³ v roku 2023, 89,9 tis. m³ v roku 2022, 86,2 tis. m³ v roku 2021) a výrazne menej ako v predchádzajúcich rokoch 2020 a 2019 (132,3 tis. m³, resp. 231,5 tis. m³) (Kunca et al. 2019; Galko 2020 až 2024). Nadálej dominuje poškodenie ihličnatých porastov (55,8 tis. m³), množstvo sa však oproti predošlým rokom nadálej znížilo.

Medzi biotickými škodcami absolútne dominuje podkôrny hmyz, ktorý celkom napadol 48,3 tis. m³, čo je výrazne menej ako v predošlom roku (61,1 tis. m³ hmoty). Celkovo najhoršia situácia v premnožení podkôrneho hmyzu bola v tomto kraji pred rokom 2020 (v 2020 107 tis. m³, v 2019 213 tis. m³ a v roku 2018 176,5 tis. m³). Tak ako aj za posledné roky, takmer všetka táto napadnutá hmota bola ihličnatá (46,8 tis. m³). Podkôrnym hmyzom boli už tradične najviac napadnuté okresy na Považí, na Myjavsku a v okolí Prievidze. Nadálej dominuje najmä poškodenie lykožrútom smrekovým, ktorý napadol za celý kraj 45,1 tis. m³, avšak je to výrazné zníženie oproti predošlým rokom (56 tis. m³, resp. 69,5 tis. m³), a podobne ako v roku 2021 (54 tis. m³). V predchádzajúcich rokoch to bolo až 94,6 tis. m³ v roku 2020, resp. až 173,1 tis. m³ v roku 2019.

Tabuľka 1. Objem asanačnej a celkovej ťažby v roku 2024 podľa okresov Trenčianskeho kraja.

Table 1. The volume of sanitary and total felling in 2024 by districts of Trenčín region.

Okresy	AV – asanačná vykonaná [m ³]			Podiel asanačnej vykonanej na celkovej ťažbe	Celková ťažba [m ³]		
	Ihličnaté dreviny	Listnaté dreviny	Spolu		Ihličnaté dreviny	Listnaté dreviny	Spolu
Bánovce nad Bebravou	3 141	3 730	6 871	9,7 %	15 269	55 913	71 182
Ilava	8 452	11 106	19 558	24,6 %	27 696	51 838	79 534
Myjava	9 184	4 089	13 273	32,5 %	17 407	23 453	40 860
Nové Mesto nad Váhom	4 137	6 030	10 167	14,5 %	12 236	57 902	70 138
Partizánske	943	2 656	3 599	9,6 %	4 490	33 002	37 492
Považská Bystrica	36 876	1 705	38 581	47,1 %	64 210	17 649	81 859
Prievidza	20 725	7 283	28 008	15,9 %	60 589	116 094	176 683
Púchov	19 722	4 617	24 339	37,2 %	39 312	26 128	65 440
Trenčín	5 139	15 382	20 521	17,1 %	19 599	100 730	120 329
Spolu	108 319	56 598	164 917	22,2 %	260 808	482 709	743 517

Obrazok 1. Vývoj podielu asanačnej vykonanej ťažby na celkovej ťažbe v Trenčianskom kraji.

Figure 1. Development of sanitary felling share in total felling volume in the Trenčín region.

Toto je v posledných rokoch absolútne najvýznamnejší škodca v tomto kraji. Treba mu venovať maximálnu pozornosť. Iným podkôrným hmyzom bolo napadnutých 1 653 m³ (tab. 2) a ostatné druhy z tejto skupiny napadli podstatne menej hmoty.

Huby napadli v Trenčianskom kraji v roku 2024 celkom 19,8 tis. m³, z toho 8,9 tis. m³ ihličnatej hmoty a 10,9 tis. m³ listnatej hmoty (tab. 2). Je to nárast oproti predošlým rokom, nakoľko to bolo 12 tis. m³ v roku 2023, 13,4 tis. m³ v roku 2022.

Poškodenie abiotickými škodlivými činiteľmi dosiahlo za rok 2024 celkom 95,1 tis. m³, z toho 52,5 tis. m³ ihličnatej hmoty a 42,6 tis. m³ listnatej hmoty (tab. 2). V predchádzajúcich rokoch to bolo 79,6 tis. m³, 70,9 tis. m³, 102 tis. m³, 110,9 tis. m³, 118 tis. m³, resp. 133 tis. m³. Opäť najvýznamnejším činiteľom z tejto skupiny bol vietor, ktorý poškodil 76,5 tis. m³ hmoty (tab. 2) (v predošlých rokoch 60,1 tis. m³, 40 tis. m³, 75,2 tis. m³, 86,8 tis. m³, 90,3 tis. m³, resp. 117 tis. m³ hmoty). Druhý najvýznamnejší škodlivý činiteľ z tejto skupiny, t. j. sucho a úpal, poškodil celkom 16,8 tis. m³ (z toho 8,7 tis. m³ listnatej).

Antropogénnymi škodlivými činiteľmi bolo poškodených len 178 m³ hmoty (51 m³ ihličnatej hmoty a 127 m³ listnatej hmoty). Je to výrazný pokles oproti predošlému roku (1 472 m³) (tab. 2).

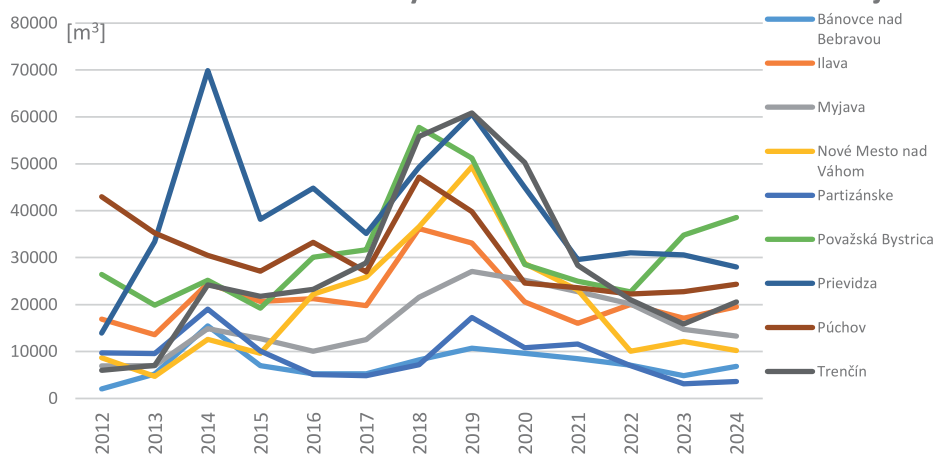
Vývoj asanačnej vykonanej ťažby v Trenčianskom kraji podľa okresov, podiel asanačnej vykonanej ťažby na celkovej ťažbe v Trenčianskom kraji podľa okresov a podiel jednotlivých skupín škodlivých činiteľov na asanačnej vykonanej ťažbe v Trenčianskom kraji v roku 2024 je zachytený na obrázkoch 2, 3 a 4.

Tabuľka 2. Výskyt škodlivých činiteľov v lesoch Trenčianskeho kraja v roku 2024.

Table 2. The volume of sanitary felling in Trenčín region by the group of pest agents in 2024.

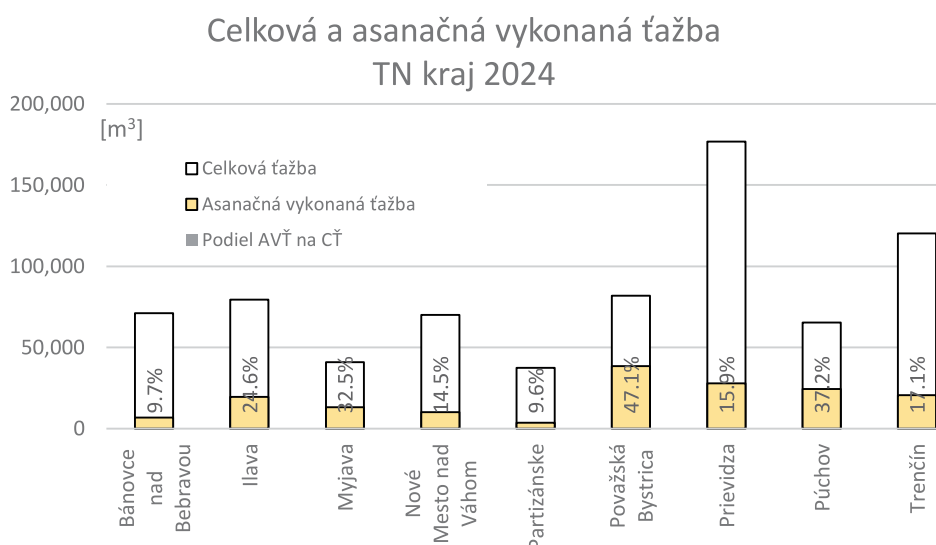
Činitele	Dreviny [m ³]		
	Ihličnaté	Listnaté	Spolu
Abiotické škodlivé činitele	52 471	42 657	95 128
Abiotické činitele	52 471	42 657	95 128
Iné abiotické	467	136	603
Sneh	1 127	62	1 189
Sucho a úpal	8 102	8 706	16 808
Vietor	42 722	33 752	76 474
Záplavy a podmáčanie	53	1	54
Antropogénne škodlivé činitele	51	127	178
Antropogénne činitele	51	127	178
Imisie	0	30	30
Iné antropogénne	0	46	46
Odcudzenie dreva	51	51	102
Biotické škodlivé činitele	55 797	13 814	69 611
Huby	8 883	10 886	19 769
Hniloby	1 782	441	2 223
Iné huby	7 013	9 919	16 932
Podpňovka	83	0	83
Rakovina a nekróza kôry	5	0	5
Tracheomykózy	0	526	526
Ostatné biotické škodlivé činitele	121	1 462	1 583
Iné biotické	118	332	450
Obhryz a lúpanie zverou	3	1 130	1 133
Podkôrnny hmyz	46 793	1 466	48 259
Iný podkôrnny hmyz	1 145	509	1 654
Lykožrút bukový	0	755	755
Lykožrút lesklý	51	0	51
Lykožrút smrekovcový	113	0	113
Lykožrút smrekový	45 133	0	45 133
Lykožrúty na jedli	113	0	113
Podkôrník dubový	0	202	202
Podkôrníkové na borovici	238	0	238

Asanačná vykonaná ťažba v Trenčianskom kraji

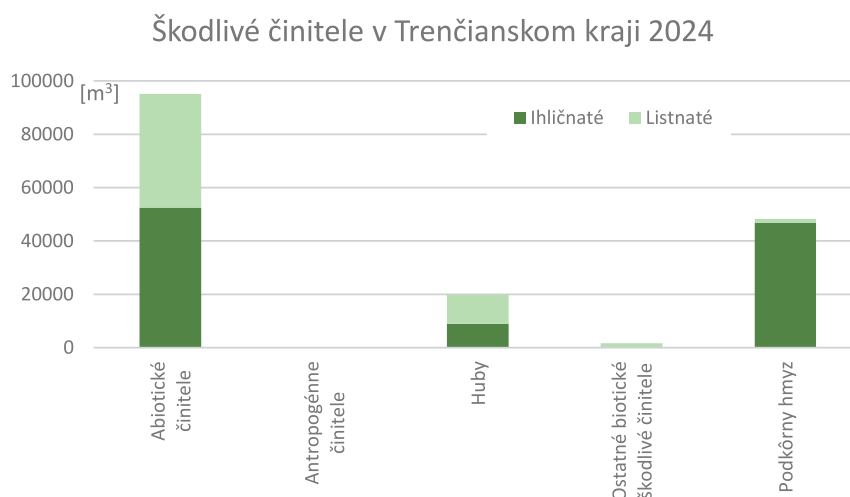

Obrázok 2. Vývoj asanačnej vykonanej ťažby v Trenčianskom kraji podľa okresov.

Figure 2. Development of sanitary felling in the Trenčín region by districts.

Obrázok 3. Podiel asanačnej vykonanej ťažby na celkovej ťažbe v Trenčianskom kraji podľa okresov v roku 2024.
Figure 3. Sanitary felling share in total felling volume in 2024 by districts of the Trenčín region.

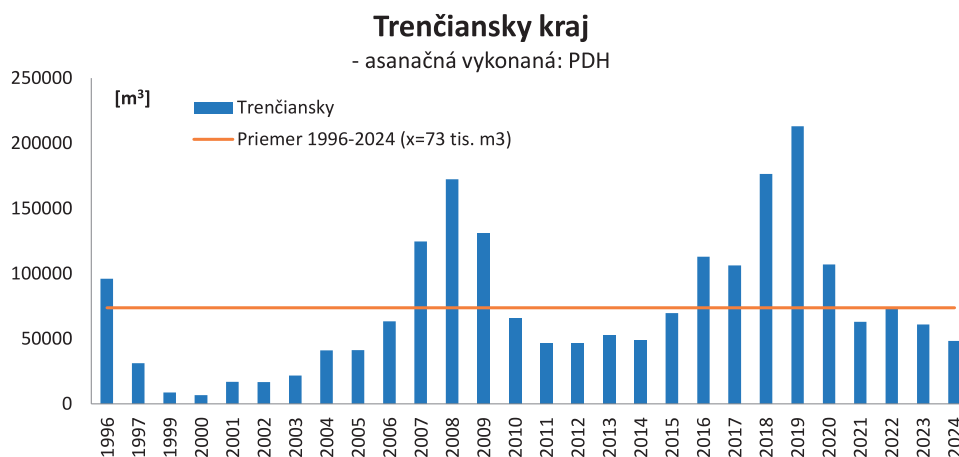
Obrázok 4. Podiel jednotlivých skupín škodlivých činiteľov na asanačnej vykonanej ťažbe v Trenčianskom kraji v roku 2024.
Figure 4. The volume of sanitary felling in Trenčín region by the group of pest agents in 2024.

Prognóza vývoja zdravotného stavu lesov v Trenčianskom kraji

Výrazné sucho, nerovnomernosť rozloženia zrážok a vlny horúčav v posledných rokoch významne oslabuje porasty nielen v Trenčianskom kraji, ale na celom území Slovenska. Je potešujúce, že posledné 3 roky sa dostalo množstvo asanačnej ťažby v tomto kraji pod dlhodobý priemer (obr. 5).

LOS stále upozorňuje, že treba venovať maximálnu starostlivosť monitoringu zdravotného stavu smrekových porastov v tomto kraji aj v nasledujúcich rokoch. Iba rýchlou determináciou poškodenia a rýchlym vyťažením a asanovaním napadnutého dreva môžeme zabrániť šíreniu podkôrneho hmyzu, najmä lykožrúta smrekového na smreku. Pozornosť treba venovať aj mladým smrekovým porastom.

V dubových porastoch s výskytom imelovca odporúčame pri pestovných zásahoch nad 50 rokov prednostne vyberať z porastov imelovcom napadnuté duby. Odumierajúce a čerstvo odumreté duby sú zdrojom šírenia podkôrných a drevokazných druhov. Tu musí byť dodržaná porastová hygiena. Taktiež sa na celom území rozšírila nepôvodná bzdocha, sietnička dubová (*Corythucha arcuata*), ktorá svojim cicaním na spodnej strane listov bude do budúcnosti oslabovať zdravotný stav dubových porastoch.

Obrázok 4. Vývoj vykonanej asanačnej ťažby spôsobenej podkôrným a drevokazným hmyzom v Trenčianskom kraji.
Figure 4. Development of sanitary felling caused by bark beetles and wood-boring insects in the Trenčín region.

V celom kraji sa vyskytuje množstvo starších bukových porastov s presychajúcimi korunami. Tieto oslabené porasty (stromy) sú hostiteľmi pre podkôrných škodcov ako lykožrút bukový (*Taphrorychus bicolor*) a krasoň zelenkastý (*Agrilus viridis*), prípadne ďalším škodcom, najmä hubovým patogénom. Takto oslabeným porastom odporúčame venovať pozornosť a stromy s odumretou korunou 50 % a viac odporúčame z porastu odstrániť.

V posledných rokoch sa taktiež miestami vyskytujú oslabené a odumierajúce borovicové porasty v tomto kraji. Sú chronicky oslabené suchom a následne napádané sekundárnymi hubovými patogénmi. Tieto stromy môžu byť neskôr zdrojom šírenia podkôrných škodcov preto odporúčame venovať takýmto lokalitám zvýšenú pozornosť.

Už chronický je taktiež problém s jaseňovými porastami, ktoré sú napádané tracheomykóznou hubou čiaškočka jaseňová (*Hymenoscyphus fraxineus*), spolu s podpňovkou (*Armillaria* spp.) a následne sú obsadzované podkôrným hmyzom (*Hylesinus varius*, *H. crenatus*). Tu taktiež platí hygiena porastov. Napadnuté stromy nám označia datle v priebehu zimy. Tieto treba do konca marca vyťažiť.

Podakovanie

Tento článok vznikol vďaka podpore výskumným projektom Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe zmluvy č. APVV-21-0131, APVV-22-0545 APVV-22-0399 a APVV-23-0156, ďalej „Progresívne metódy ochrany lesa v meniacich sa ekologických podmienkach (PROMOLES)“, projekt financovaný z rozpočtovej kapitoly MPRV SR (prvok 08V0301). Tento článok vznikol aj vďaka spolufinancovaniu Európskej komisie v rámci projektu Ligno-Silva [Grant Agreement #101059552] v rámci akcie Horizon Europe Teaming for Excellence.

Literatúra

Kunca, A. a kol., 2019: Výskyt škodlivých činiteľov v lesoch Slovenska za rok 2018 a prognóza ich vývoja na rok 2019. Účelový elaborát, Zvolen, Národné lesnícke centrum, 92 s.

Galko, J., 2020: Zdravotný stav lesov v roku 2019 v Trenčianskom kraji. APOL, 1:189–193.

Galko, J., 2021: Zdravotný stav lesov v Trenčianskom kraji. APOL, 2:266–270.

Galko, J., 2022: Zdravotný stav lesov v Trenčianskom kraji. APOL, 3:334–338.

Galko, J., 2023: Zdravotný stav lesov v Trenčianskom kraji. APOL, 4:272–276.

Galko, J., 2024: Zdravotný stav lesov v Trenčianskom kraji. APOL, 5:265–269.

ADRESA

Ing. Juraj Galko, PhD.

Národné lesnícke centrum – Sekcia pre vedu a výskum

Lesnícka ochrannárska služba

Lesnícka 11

SK–969 01 Banská Štiavnica

e-mail: juraj.galko@nlcsk.org